

Dr hab. med. Aleksandra Banaszkiewicz
Klinika Gastroenterologii i Żywienia Dzieci
Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego

Warszawa, 5.02.2018

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

mgr Grzegorza Sobka

pt. Wpływ preferencji smakowych na ryzyko nadwagi i otyłości u dzieci i młodzieży

Magister Grzegorz Sobek swoją rozprawę doktorską poświęcił jednemu z najważniejszych problemów zdrowotnych, jakimi zajmuje się obecna medycyna – nadwadze i otyłości u dzieci i młodzieży. Nadmierna masa ciała, we wszystkich grupach wiekowych, jest problemem wielowymiarowym. Nie tylko usposabia do wystąpienia chorób takich jak np. nadciśnienie tętnicze, zmiany zwyrodnieniowe stawów czy cukrzyca, zwiększa ryzyko wystąpienia chorób układu sercowo-naczyniowego czy wielu nowotworów, ale także przyczynia się do zmniejszenia samooceny i trudności emocjonalnych. Częstość występowania nadwagi i otyłości gwałtownie narasta na całym świecie, także w Polsce. Ocenia się, że co najmniej kilkanaście procent populacji pediatrycznej ma zbyt wysoką masę ciała. Do czynników wystąpienia nadwagi i otyłości należą predyspozycja genetyczna i czynniki środowiskowe – przede wszystkim nawyki żywieniowe i aktywność fizyczna. Do mniej poznanych czynników wpływających na ryzyko wystąpienia nadwagi i otyłości należą czynniki okołoporodowe, karmienie piersią czy mikrobiota jelitowa. Nie ulega wątpliwości, że nawyki żywieniowe, czyli co, kiedy i w jakich okolicznościach zjadamy i pijemy, ma związek z masą ciała. Osoby dorosłe wielokrotnie w ciągu dnia dokonują wyboru diety kierując się upodobaniami swoimi i osób z którymi jedzą, możliwościami finansowymi ale także wiedzą dotyczącą kaloryczności i składu pokarmów i posiłków. Wydaje się, że u dzieci najważniejszym kryterium samodzielnego wyboru pokarmu czy posiłku są preferencje smakowe. Magister Grzegorz Sobek podjął się badań dotyczących stosunkowo mało poznanego zagadnienia jakim jest wpływ preferencji smakowych na masę ciała u dzieci i młodzieży. Są to prawdziwie nowatorskie badania nie tylko w Polsce, ale i na świecie.

Rozprawa doktorska liczy 227 stron, z prawidłowo rozplanowanym podziałem na poszczególne części.

Wprowadzenie rozprawy doktorskiej poświęcone jest omówieniu problemu nadwagi i otyłości u dzieci i młodzieży oraz przedstawieniu pojęcia smaku i preferencji smakowych. Autor omawia najnowsze dane epidemiologiczne dotyczące nadwagi i otyłości oraz wyjaśnia różnice wynikające z odmiennych definicji, które stosowano w projektach krajowych i międzynarodowych oceniających skalę występowania nadmiernej masy ciała w populacji dziecięcej. W tej części wprowadzenia Autor omawia także przyczyny występowania nadwagi i otyłości u dzieci takie jak czynniki genetyczne, żywieniowe, styl życia i czynniki społeczno-kulturowe i psychologiczne. Ciekawym uzupełnieniem, w opinii recenzenta, byłaby wzmianka o sugerowanej roli mikrobioty jelitowej na występowanie otyłości u dzieci. U dzieci zagadnienie to jest znacznie mniej poznane niż u dorosłych, ale wyniki dotychczas wykonanych badań w populacji pediatrycznej zdają się tę rolę potwierdzać. Następnie Autor w sposób syntetyczny opisuje konsekwencje zdrowotne wynikające z nadmiernej masy ciała, co w połączeniu z danymi epidemiologicznymi stanowi potwierdzenie wagi tematu, jakim zdecydował się zająć w swojej rozprawie doktorskiej. Dalsza część wprowadzenia przybliża rozwój i funkcjonowanie zmysłu smaku. Autor bardzo sprawnie przedstawia aktualną wiedzę oraz hipotezy dotyczące rozmieszczenia i rodzajów receptorów różnych smaków, ich rozwoju oraz czynników wpływających na postrzeganie smaków. Następnie omawia przyczyny, które mogą wpływać na różnice w preferencjach smakowych. Należy raz jeszcze podkreślić, że w bardzo często poruszonym zagadnieniu w literaturze medycznej jakim jest nadwaga i otyłość, bardzo niewiele jest danych poświęconych preferencji smakowych.

Cele pracy są dobrze określone. Należą do nich ocena wpływu preferencji smaku słodkiego i tłustego na ryzyko wystąpienia nadmiernej masy ciała u dzieci i młodzieży oraz ocena zależności między preferencjami smakowymi matek i dzieci. Poniżej Autor wymienił poszczególne pytania kliniczne, uszczegóławiające wyznaczone przez niego cele.

Metodologia pracy została zaczerpnięta z europejskiego projektu pt. *Determinants of eating behaviour in European children, adolescents and their parents*, prowadzonego pod patronatem konsorcjum iFamily, a w którym uczestniczy Uniwersytet Rzeszowski. Zgodę na wykorzystanie metodologii uzyskano od kierownictwa konsorcjum iFamily. Autor właściwie dobrał sposób przeprowadzenia badań aby zrealizować postawione w pracy cele. W skrócie, najważniejsza część badania polegała na przeprowadzeniu dwóch testów sensorycznych, z których pierwszy pozwalał na wyodrębnienie grupy dzieci i młodzieży preferującej smak „bardziej słodki” i „bardziej tłusty”, a drugi pozwalał na wyodrębnienie grupy dzieci, które

potrafią w sposób prawidłowy uszeregować pokarmy od „mniej słodkiego do bardziej słodkiego” oraz „od mniej tłustego do bardziej tłustego”. Klarowne schematy zastosowane przez Autora są bardzo pomocne w zrozumieniu przebiegu badań.

Do badania Autor włączył grupę 150 dzieci i młodzieży w wieku 8-15 lat z dwóch losowo wybranych szkół w województwie podkarpackim. Z powodu niewielkiej liczebności grupy słusznie zdecydował się podzielić grupę jedynie na dwie podgrupy wiekowe tj. 8-11 lat i 12-15 lat.

Na podstawie przeprowadzonych badań Autor stwierdził, że:

- dzieci otyłe częściej preferowały smak tłusty, a dzieci z nadmierną masą ciała smak słodki,
- trafność oceny smaku tłustego czy smaku słodkiego nie zależały od klasyfikacji masy ciała dzieci,
- preferencje smaku tłustego u matki skutkują częstszym występowaniem nadwagi i otyłości u ich dzieci,
- nadwaga i otyłość rodziców zwiększa ryzyko wystąpienia nadwagi i otyłości u ich dzieci.

Przedstawione powyżej wyniki są jedynie częścią wyników uzyskanych i przedstawionych w rozprawie doktorskiej a uznane za najważniejsze w opinii recenzenta. Magister Grzegorz Sobek na 53 stronach przedstawił szczegółowe wyniki swoich prac badawczych posiłkując się licznymi rycinami i tabelami. Kolorowe zaznaczenie wyników istotnych statystycznie ułatwia czytanie wyników. Autor nie ustrzegł się jednak niepotrzebnego dublowania wyników np. tabela 44 i rycina 8, tabela 47 i rycina 8 (pomyłkowo ponownie z numerem 8), tabela 49 i rycina 10 przedstawiają te same wyniki. W przedstawianiu uzyskanych wyników Autor prawidłowo dobrał metody statystyczne.

Obszerna dyskusja została przez Autora przeprowadzona prawidłowo. Autor porównuje uzyskane przez siebie wyniki z wynikami innych badań w tej tematyce i próbuje wyjaśnić różnice pomiędzy nimi. Z łatwością omawia dotychczas przeprowadzone w tym temacie badania.

Wnioski Autora są prawidłowo sformułowane i odpowiadają na wcześniej postawione pytania badawcze. Wyjątkiem jest punkt 7 wniosków (Nadwaga i otyłość rodziców w sposób istotny wpływa na występowanie nadwagi i otyłości u dzieci), który nie jest odpowiedzią na pytanie 7 postawione w celach (Czy istnieją korelacje pomiędzy preferencjami smakowymi a wymienionymi niżej czynnikami?).

Autor sprawnie przytacza polskie i zagraniczne badania i opracowania związane z omawianym zagadnieniem, a liczba cytowanego piśmiennictwa (375 pozycje) jest

imponująca i w przeważającej większości dotyczy prac opublikowanych w ostatnim dziesięcioleciu.

Z obowiązku recenzenta muszę zauważyć pojedyncze błędy interpunkcyjne oraz niepotrzebne, z punktu widzenia recenzenta, przedstawienie w streszczeniu pełnych wniosków.

Podsumowując, przedstawiona rozprawa mgr Grzegorza Sobka pt. „Wpływ preferencji smakowych na ryzyko nadwagi i otyłości u dzieci i młodzieży” jest oryginalnym i rzetelnym wkładem w rozwój wiedzy na ten temat. Drobne uwagi krytyczne, przedstawione powyżej, nie umniejszają wartości całości pracy.

Przedstawiona rozprawa doktorska w pełni odpowiada warunkom stawianym pracom na stopień doktora nauk o zdrowiu. W związku z tym pozwalam sobie przedłożyć Wysokiej Radzie Wydziału Medycznego Uniwersytetu Rzeszowskiego wniosek o dopuszczenie Pana mgr Grzegorza Sobka do dalszych etapów obrony pracy doktorskiej oraz o jej wyróżnienie, według stosownych wymagań i przepisów prawa.

Dr hab. n. med. Aleksandra Banaszkiewicz

dr hab. n. med.
Aleksandra Banaszkiewicz
PEDIATRA, GASTROLOG
GASTROLOG DZIECIĘCY
1166716